

**Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Şcoala Doctorală „Isidor Todoran”**

Acedia – aspecte istorice şi ipostaze contemporane

Teză de doctorat - rezumat

Îndrumător:

ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Prof. Univ. Dr. Andrei Andreicuţ

Doctorand:

Pr. Ormenişan Petruţ Florin

**Cluj-Napoca
2015**

CUPRINS

ACEDIA – ASPECTE ISTORICE ȘI IPOSTAZE CONTEMPORANE

INTRODUCERE	5
1. Motivația lucrării	9
2. Note metodologice	10
3. Stadiul actual al cercetării.....	13
4. Noutatea cercetării	24
5. Structura lucrării	26

PARTEA ÎNTÂI O ISTORIE A ACEDIEI ÎN TEOLOGIA CREȘTINĂ

Capitolul I - Acedia în Antichitate și în Sfânta Scriptură	32
1. Semnificația noțiunii <i>ἀκηδία</i>	32
2. Acedia la diverși filosofi	34
3. Sensurile acediei în Vechiul Testament	35
4. Imagini ale acediei în Noul Testament	41
Capitolul II – Acedia în teologia greacă	43
1. Acedia în <i>Apoftegmata Patrum</i>	43
2. Evagrie Ponticul și prima sistematizare a acediei	46
2.1. Ce este acedia?	49
2.2. Manifestări ale celui cuprins de acedie	51
2.2.1. Instabilitate interioară; 2.2.2. Ură irațională	52
2.2.3. Căutarea comodității; 2.2.4. Activism	55
2.3. Efectele atacului acediei	57
2.4. Cauzele acediei	59
2.4.1. Lucrare demonică; 2.4.2. Exces; 2.4.3. Boală și surmenaj... ..	61
2.4.4. Disfuncționalitate a poftei și a irascibilității	62
2.5. Remediile acediei	63
2.5.1. Lacrimile; 2.5.2. Nepărăsirea chiliei	64
2.5.3. Răbdarea și blândețea; 2.5.4. Gândul la moarte	66
2.5.5. Rugăciunea; 2.5.6. Perseverența în program	68
2.5.7. Dreapta măsură	69
3. Sfântul Ioan Gură de Aur: <i>athimia</i> - formă a acediei	71
4. Sfântul Ioan Scărarul: acedia - „moartea atotcuprinzătoare a monahului”	74
5. Sfântul Ioan Damaschin: despre acedie, din greșeală	77
6. Sfântul Simeon Noul Teolog: acedia - „moartea sufletului și a minții”	79
Capitolul III – Acedia în teologia siriacă	84
1. Sfântul Efrem Sirul: acedia - „duhul trândăviei [...] nu mi-l da mie”	84
2. Sfântul Isaac Sirul: acedia - „sugrumarea sufletului și gustare a gheenei”	87
3. Iosif Hazzaya: remediu al acediei - „a face puțin de dragul lui Dumnezeu”	93
4. Bar Hebraeus: acedia și pericolul excesului	95

Capitolul IV – Acedia în teologia latină	100
1. Sfântul Ioan Casian: acedia în Occident	100
1.1. Precizări terminologice	102
1.2. <i>Daemon meridianum</i>	104
1.3. Semnificațiile chiliei ca <i>topos</i> ascetic	106
1.4. Diferite manifestări ale celui cuprins de acedie	108
1.5. Efectele atacului acediei asupra minții	110
1.5. Cauzele acediei	112
1.6. Remediile acediei	114
1.6.1. Remediile surogat; 1.6.2. Adevăratele remedii	115
2. Sfântul Benedict de Nursia: acedia și <i>lectio divina</i>	123
3. Sfântul Grigorie cel Mare: de la cele 8 gânduri ale răutății la cele 7 păcate principale...125	
3.1. Cele opt gânduri ale răutății la Evagrie Ponticul	127
3.2. Cele opt gânduri ale răutății la Sfântul Ioan Casian	129
3.3. Cele șapte păcate principale la Sfântul Grigorie cel Mare	130
3.4. Despre acedia care „este” și „nu este” la Sfântul Grigorie cel Mare....	132
4. Sfântul Isidor de Sevilla: acedia și o încercare de sinteză	136
5. Monahii medievali și acedia	137
5.1. Teologii carolingieni și laicizarea acediei	138
5.2. Dimensiunea fizică și spirituală a acediei	141
6. Teologii scolastici și acedia	145
7. Imaginea populară a acediei	152
7.1. Acedia în literatura penitențială	153
7.2. Acedia în literatura catehetică	156
7.3. Acedia în enciclopediile religioase	157
7.4. Acedia în literatură	161
7.5. Comparație între perspectiva scolastică și imaginea populară a acediei	166
8. Renașterea și acedia	168
8.1. Acedia în „era manualelor”	170

PARTEA A DOUA IPOSTAZE ALE ACEDIEI ÎN LUMEA MODERNĂ

Preliminarii	175
1. Caracteristici ale societății contemporane	175
2. Actualitatea acediei	181
3. Abordări moderne ale acediei	185
3.1. Acedia științifică	185
3.2. Acedia și schimbarea climatică	191
Capitolul I - α-κῆδία ca ne-grijă	198
1. „Lacebunita”	202
2. Sindromul „nu-mi pasă”	204
3. Lenea	206
4. Raportul dintre acedie și apatie	214

Capitolul II – Acedia - raport fals cu spațiul	220
1. Aspecte evazioniste în societatea contemporană	221
2. Conotațiile duhovnicești ale imaginației	224
3. Mass-media – spațiu prin excelență al evadării	228
3.1. Obsesia de nou și publicitatea	232
3.2. <i>Zapping</i> -ul	234
3.3. Divertismentul	238
3.4. <i>Second Life</i>	242
4. Acedia și pornografia	245
5. Efectele evadării	248
Capitolul III – Acedia - raport fals cu timpul	255
1. Plictiseala - caracteristică a vremurilor noastre	256
2. Etiologia plictiselii	258
2.1. Conceptualizări ale plictiselii	261
2.2. Scala predisunerii la plictiseală	264
2.3. Simptomatologia plictiselii	265
2.4. Formele de manifestare ale plictiselii	266
2.5. Cauzele plictiselii	273
2.6. Efectele plictiselii	281
3. Relația timp – plictiseală	288
4. Asemănări și deosebiri între acedie și plictiseală	291
Capitolul IV – Dimensiunea patologică a acediei	298
1. Acedia și depresia	298
2. Conceptualizări ale depresiei	300
2.1. Etape în istoria depresiei	301
2.2. Statistici: depresia - problemă mondială de sănătate mentală	303
2.3. Tipuri ale depresiei.....	304
2.4. Cauzele depresiei - perspectivă teologică	306
3. Melancolia: liant între depresie și acedie	308
3.1. Raportul acedie – melancolie	308
3.2. Raportul melancolie – depresie	313
4. Asemănări și deosebiri între acedie și depresie	314
Capitolul V – Dimensiunea existențială a acediei	321
1. Despre sens: omul căutător al sensului	321
2. Omul luptat de lipsa sensului	325
2.1. Criza vârstei de mijloc	329
2.2. Vidul interior	331
3. Nihilismul – expresia desăvârșită a lipsei de sens	332
4. Acedie - deznădejde – sinucidere	335
CONCLUZII	343
BIBLIOGRAFIE	351

Cuvinte cheie: acedie, lene, mass-media, plictiseală, melancolie, depresie, tristețe, sensul vieții, nihilism.

Acedia – aspecte istorice și ipostaze contemporane

Lucrarea de față reprezintă rezultatul unei cercetări personale, având drept scop înțelegerea acediei, atât în desfășurarea istorică, cât și în formele de manifestare din lumea modernă. Demersul dorește să evidențieze faptul că abordarea acediei este o temă stimulantă și complexă, de o nebănuită actualitate. În opinia noastră, acedia reprezintă un capitol important din Spiritualitatea ortodoxă care a fost tratat prea puțin, aproape deloc.

Acedia continuă să fie prezentă și să lucreze în lume, deoarece este legată de însăși condiția umană, fiind un rău atemporal. Dispariția termenului *acedie* din limbajul comun a sărăcit cultura contemporană de posibilitatea de a numi o trăsătură importantă a vieții duhovnicești.

O abordare corectă a acediei presupune imperios o viziune antropologică duhovnicească. Potrivit acestei viziuni, omul este o persoană înzestrată cu libertate și chemată, prin iubire, să crească „la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efeseni 4, 13). În procesul de creștere duhovnicească al omului, acedia reprezintă un prag care atunci când nu este trecut, oprește creșterea, iar atunci când este trecut, ajută la definirea noastră, ca persoane după asemănarea Celui Care ne-a creat. Acedia afectează, în mod direct, relația omului cu Dumnezeu, dar ea poate atinge chiar comunități întregi deoarece reprezintă ispita tuturor membrilor Bisericii, în pelerinajul lor spre Împărăția cerurilor. În cele din urmă, acedia reprezintă o criză a persoanei. Putem afirma, fără să exagerăm, că interesul pentru acedie are însemnătate pentru demnitatea și devenirea persoanei umane.

Istoria acediei cuprinde secvențe deosebite care constau în mutații considerabile. Transformarea acediei în lene, plictiseală, tristețe, depresie sau orice altă stare asemănătoare acestora, reprezintă trivializări ale conceptului.

Chiar dacă astăzi asistăm la o redescoperire și utilizare a termenului *acedie*, totuși, perspectiva contemporană asupra acediei este diferită de cea patristică. Abordarea contemporană păstrează forma, cuvântul, dar schimbă radical sensul, conținutul cuvântului. Prin urmare, considerăm binevenită o abordare a modului în care se manifestă acedia în societatea contemporană din perspectiva înțelegerii patristice a termenului.

Abordarea noastră, pe lângă analiza teologică a conceptului *acedie* propune și o abordare

pluridisciplinară. Astfel, se realizează conexiuni între teologie și diferite domenii ale științei cum ar fi psihologia, filosofia, tehnica și medicina. Această abordare ne face să considerăm că analiza acediei poate să reprezinte o oportunitate pentru dialogul dintre Biserică și alte domenii ale cunoașterii. De mare importanță pentru noi sunt și diferențele care apar, uneori, între perspectiva teologică și instrumentele sau metodele de cercetare ale celorlalte domenii științifice.

Cercetarea se desfășoară pe două planuri diferite, care interferează și se completează reciproc. În primul rând, este planul istorico-critic, în care urmărim semnificațiile acediei de-a lungul istoriei și un plan analitic-descriptiv în care examinăm, în diferite segmente, manifestările acediei în contemporaneitate. Întâlnirea celor două planuri oferă greutate cercetării noastre deoarece analiza manifestării acediei în societatea contemporană reprezintă o actualizare a înțelegerii și viziunii patristice.

În ceea ce privește obiectivele cercetării noastre, acestea constau în prezentarea momentelor importante din istoria acediei, a înțelesurilor care i-au fost atribuite și în prezentarea unor ipostaze ale manifestării acediei în contemporaneitate.

Premisele acestui demers constau în actualitatea acediei și caracterul universal al spiritualității ortodoxe. Astfel, acedia este un fenomen la fel de vechi ca și omenirea însăși, chiar dacă ideea a fost teoretizată mai târziu în istorie.

Analiza se justifică, în primul rând, prin importanța temei față de valoarea și demnitatea persoanei umane și a relației acesteia cu Dumnezeu. Considerăm că orice abordare care se îndreaptă asupra omului este de actualitate deoarece persoana umană reprezintă valoarea supremă pe pământ. Cu atât mai mult, tema este de o mai stringentă actualitate, cu cât este preocupată de destinul veșnic al omului și de relația sa cu Dumnezeu. „Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 26).

În al doilea rând lipsa unei bibliografii ample asupra acediei, în limba română, dar și în alte limbi străine, justifică pe deplin un astfel de demers. Chiar dacă astăzi asistăm la o renaștere a interesului față de analiza acediei, perspectiva modernă comportă sensuri diferite. De aceea, considerăm oportună o analiză contemporană într-o înțelegere patristică.

Metodologia de cercetare, în ciuda obstacolelor ridicate de lipsa unei bibliografii pe măsura subiectului, caută să valorifice referințele cele mai recente legate de această temă. Prin analiza noastră, căutăm să oferim o abordare cât mai fidelă înțelegerii patristice, dar care, în același timp, să fie accesibilă oricărui fel de gândire. Pentru aceasta, a fost consultată literatura de specialitate, dar și cea care provine din sfera culturii sau a științei, pentru o cât mai bună

înțelegere a subiectului.

Am folosit metode de cercetare cunoscute în cercetarea științifică pentru a expune logic și academic acest demers, conștienți fiind de faptul că interesul pentru această temă depășește domeniul teologic, având o mare însemnătate pentru oricare conștiință umană.

Tema propusă spre cercetare se înscrie în cadrul Teologiei Spirituale, al cărei obiect de studiu îl reprezintă experiența creștină. Astfel, în abordarea patristică, suntem mai puțin interesați de personalitatea autorului sau de perspectiva istorică pe care ne-o oferă opera și mai mult concentrați pe modul în care este descrisă experiența de viață legată de acedie. În cazul Teologiei Spirituale metoda specifică este, mai ales, cea intuitivă.

În cadrul cercetării, recurgem și la metoda analitică atunci când cercetăm punctele de vedere ale unor teologi, filosofi și oameni de știință, precum și în examinarea anumitor trăsături a diferitelor perioade istorice, toate acestea ajutându-ne să păstrăm o abordare pertinentă față de subiectul tratat. Apelăm în cadrul cercetării și la metoda comparativă, prezentând diferite concepții și raportări față de acedie, formulate de-a lungul timpului. În partea a doua a lucrării, pornind de la anumite manifestări pe care le identificăm în jurul nostru, am căutat să descoperim cauzele lor, folosind, mai ales, metoda inductivă. Adeseori, am apelat și la metoda lingvistică, pentru a fixa etimologia cuvintelor-cheie întrebuințate.

Cu toate acestea, abordarea acediei trece dincolo de concepte și de metode deoarece ea reprezintă ceva ce ține de existența umană în dimensiunea sa teologică. În virtutea acestui fapt dorim ca rezultatele cercetării noastre să conducă cititorul la o înțelegere mai profundă a subiectului în raport cu cercetările anterioare și cu realitatea vieții, sub aspect existențial.

Teologia spirituală nu a acordat o atenție deosebită temei acediei și nici modurilor de manifestare ale acediei în contemporaneitate. Putem afirma chiar că această temă a fost neglijată. Studiile despre acedie prezintă, în cele mai multe dintre situații, perspectiva unui Părinte duhovnicesc sau a unui scriitor. Chiar dacă aceste studii sunt de mare importanță, totuși, ele sunt insuficiente, datorită însemnătății acestei teme pentru conștiința umană.

Considerăm că există mai multe motive pentru care acest subcapitol al Teologiei Spirituale a beneficiat de o infimă atenție. Dintre ele, amintim faptul că mulți scriitori și exegeți au considerat acedia un viciu tipic monastic. Folosit în scrieri ale unor monahi pentru alți monahi, având parte de descrieri specifice mediului monastic, termenul *acedie* a fost considerat, de către unii, a reprezenta o ispită a celor care au depus votul monahal. Considerăm că o astfel de abordare nu reprezintă cugetul Bisericii. Deoarece „Este un Domn, o credință și un botez” (Efeseni 4, 5), putem susține că este o singură spiritualitate, care se adresează tuturor. Această

spiritualitate unică este asumată de către fiecare creștin, în funcție de voința, puțința și dragostea sa față de Dumnezeu. Astfel, recunoaștem diferite intensități de trăire a spiritualității ortodoxe, dar nu două spiritualități dissociate, una a monahilor și alta a laicilor.

Un alt motiv pentru care tema acediei a fost puțin abordată, considerăm că se explică și prin faptul că, diacronic referindu-ne, teologia ortodoxă a fost influențată de modul abstract și scolastic al teologiei apusene, care se raporta la acedie fie ca lene, fie ca tristețe sau melancolie. Renunțând la cele opt gânduri ale răutății, în favoarea celor șapte păcate capitale, teologia ortodoxă s-a înstrăinat de o abordare dinamică a păcatului și s-a apropiat de o înțelegere juridică a lui. Considerăm că analiza acediei ca lene sau ca tristețe reprezintă o abordare reduționistă.

Un alt motiv al neglijării temei acediei considerăm că este reprezentat de traducerile în limbile naționale ale textelor patristice. Căutând să fie cât mai expliciți, adeseori, traducătorii au oferit diferiți termeni ca alternativi pentru cuvântul *acedie*. Totuși, acești termeni nu reușesc să cuprindă întreaga semnificație a originalului. În acest sens, exemplul traducerilor în limba română este elocvent. Considerăm că interesul pentru acedie arată și inefabilitatea cuvintelor de a surprinde pe deplin realitatea. Concluzionăm, afirmând că acedie nu a fost deplin înțeleasă în funcție de caracterul personal al omului și a relației lui cu Dumnezeu în dinamica devenirii personale.

Noutatea demersului nostru constă în prezentarea unei imagini globale și substanțiale a parcursului istoric al acediei, punctând momentele mai importante și metamorfozele termenului. De asemenea, analiza acediei în operele unor Părinți și scriitori bisericești urmărește identificarea unei nosografii complete (cauze, manifestări, efecte, remedii) ale viciului. Din această perspectivă, demersul nostru reprezintă o abordare singulară în spațiul teologic românesc. O investigație inedită constă în analiza acediei în teologia siriacă, despre care nu avem cunoștință să existe vreun studiu, atât la nivel național, cât și internațional.

Un alt element care constituie o noutate a studiului nostru îl reprezintă prezentarea detaliată a unor moduri de manifestare ale acediei în lumea modernă. În anumite studii, ipostazele actuale ale acediei sunt doar enumerate, fără să fie analizate pe larg. În acest punct, identificăm și limitările abordării noastre.

Premisa de la care pornește cercetarea, mai precis, legătura între caracterul personal al omului, care implică și necesitatea devenirii sale și acedie, ca factor perturbator în această devenire, considerăm că reprezintă un plus al prezentei cercetări.

Considerăm că, prin studiul de față, oferim o prezentare dinamică a Teologiei Spirituale, astfel încât nu sunt prezentate doar experiențele unor sfinți sau scriitori, ci și societatea

contemporană este radiografiată, cu seriozitate și profunzime, semnalând anumite derapaje, oferind, de asemenea, soluții. În acest sens, Teologia Spirituală se arată pe deplin justificată și responsabilă în a purta un dialog viu, consistent cu societatea contemporană.

În continuare, vom prezenta structura pe registre de cercetare a acestei lucrări. Teza este alcătuită din două părți. Partea întâi, *O istorie a acediei în teologia creștină*, cuprinde patru capitole. Partea a doua, *Ipostazele acediei în lumea modernă*, cuprinde cinci capitole.

În primul capitol al primei părți analizăm sensul cuvântului *acedie*, așa cum ne este prezentat în dicționarele de limbă greacă veche. Apoi, prezentăm succint acedia în filosofia antică, amintindu-i pe filosofii care folosesc acest cuvânt, precum și sensurile acordate de aceștia. O abordare deosebită în cadrul acestui capitol o reprezintă analiza acediei în *Sfânta Scriptură* deoarece identificăm mai multe personaje biblice, care, într-un anumit moment al vieții lor, au suferit de acedie sau de stări asemănătoare acediei. Analiza acediei în *Vechiul Testament* folosește idei din exegeza rabinică, din folclorul mitic evreiesc, dar și tâlcuiri din Sfinții Părinți. Chiar dacă termenul *acedie* nu apare în *Noul Testament*, totuși, există anumite imagini, care în perioada medievală au fost identificate de către teologi cu acedia. Următoarele capitole ale părții întâi ne prezintă o analiză a acediei în funcție de cele trei mari tradiții teologice: greacă, siriacă și latină.

În cuprinsul teologiei grecești, sunt analizate apoftegmele din *Pateric* în care se face referire la acedie. Nu este lipsit de importanță faptul că prima apoftegmă a *Patericului* face referire tocmai la atacul acediei asupra Sfântului Antonie cel Mare. Deoarece *Patericul* egiptean prezintă concretul vieții din Pustiul Egiptului și ne oferă o imagine practică a împlinirii Evangheliei, relatările legate de tema noastră sunt relevante pentru conturarea semnificațiilor duhovnicești ale acediei.

O amplă analiză este rezervată etiologiei acediei la Evagrie Ponticul. El este sistematizatorul de geniu al spiritualității răsăritene și cel care ne oferă descrierea cea mai complexă a acediei. În continuare, examinăm o stare similară acediei despre care vorbește Sfântul Ioan Gură de Aur. Este vorba despre o boală demonică, ce constă într-o tristețe nepotrivită. În cele *Trei îndemnuri către Staghirie*, Sfântul Ioan insistă, adeseori, asupra faptului că această stare de întristare este mai periculoasă decât demonul însuși.

În *Scara dumnezeiescului urcuș* a Sfântului Ioan Sinaitul, lucrare de referință pentru spiritualitatea răsăriteană, insistăm asupra celei de a treisprezecea trepte în care se vorbește despre acedie.

Chiar dacă opera Sfântului Ioan Damaschin nu este foarte sugestivă din perspectiva analizei

acediei, totuși, traducerea textelor sale și modul în care s-a impus această traducere în Apus reprezintă un moment semnificativ în abordarea temei noastre.

În cadrul teologiei grecești, Sfântul Simeon Noul Teolog reprezintă ultima mărturie a prezenței atacului acediei în viața nevoitorului creștin și a violenței extreme a acediei.

Cercetarea noastră continuă cu o abordare inedită a acediei în cadrul teologiei siriace. Din diferite motive istorice, politice și bisericești, literatura duhovnicească siriacă este puțin cunoscută în spațiul teologic românesc. Demersul nostru propune o întâlnire cu frumusețea cugetării siriace asupra temei acediei, în operele a patru autori. Astfel, analizăm rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, în care mulți exegeți au identificat duhul trândăviei cu demonul acediei. Pentru Sfântul Isaac Sirul, lupta împotriva acediei deține un loc important în spiritualitatea sa, de aceea ne și oferă mărturii prețioase legate de acest subiect. Următorii scriitori studiați, chiar dacă nu aparțin Bisericii Ortodoxe, aduc o mărturie valoroasă asupra perpetuării conștiinței pericolului acediei în lumea siriacă.

Abordarea acediei în teologia latină este inaugurată de către Sfântul Ioan Casian. În cuprinsul operei sale, regăsim multe asemănări cu Evagrie, unul dintre mentorii săi, dar și abordări proprii, impuse, mai ales, de destinatarul operei sale. La Sfântul Ioan Casian căutăm să identificăm sensurile chiliei pentru un nevoitor, dar și remediile surogat, conturând o nosografie a acediei. Analiza operei Sfântului Benedict de Nursia caută să evidențieze legătura dintre acedie și *lectio divina*.

O atenție deosebită acordăm analizei acediei în viziunea Sfântului Grigorie cel Mare deoarece el reprezintă un punct de cotitură în istoria acediei. Papa Grigorie este cel care a înlocuit cele opt gânduri ale răutății cu cele șapte păcate principale, asimilând acedia, tristeții. Viziunea Sfântului Grigorie va exercita o influență considerabilă asupra gândirii occidentale. Sfântul Isidor de Sevilla reprezintă o mărturie elocventă asupra influenței Sfântului Grigorie cel Mare, dar și asupra modului în care s-a raportat posteritatea la tema celor opt gânduri ale răutății și a celor șapte păcate principale.

Analiza operelor teologilor carolingieni, Sfântul Pirmin, Alcuin de York, Jonas de Orleans și Raban Maur sunt deosebit de interesante deoarece asistăm, în premieră, la abordări ale acediei, adresate laicilor.

Studierea operelor teologilor medievali din secolele al XI-lea și al XII-lea, ne prezintă acedia atât în dimensiunea fizică, cât și în cea spirituală. În cadrul dezbaterilor scolastice asupra acediei, identificăm diferite abordări și perspective, dezvoltate de către teologii din această perioadă. Toma d'Aquino sintetizează sensul acediei în două definiții și caută să răspundă

întrebării dacă acedia este un păcat special, de moarte sau unul dintre cele șapte păcate capitale. Perspective interesante identificăm și la urmașii lui Toma d'Aquino.

O contribuție deosebită asupra parcursului istoric al conceptului de *acedie* ne oferă investigația asupra imaginii populare a acediei. Percepția omului de rând asupra acediei s-a format din patru surse: literatura penitențială, literatura catehetică, enciclopediile religioase și literatura profană. În acest sens, realizăm și o analiză comparată a perspectivei teologice și a percepției populare asupra acediei.

În cele din urmă, prezentăm câteva idei despre acedie în perioada Renașterii privind modul în care apare această temă în manualele de morală și de spiritualitate, urmând ca istoria acediei să fie ilustrată, ca plictiseală și melancolie, în partea secundă a lucrării.

Partea a doua a lucrării, *Ipostazele acediei în lumea modernă*, cuprinde o scurtă introducere, în care prezentăm câteva trăsături ale societății contemporane, ale atitudinii față de păcat și câteva argumente privind actualitatea temei noastre. De asemenea, oferim și două exemple de abordări moderne ale acediei: acedia științifică și acedia și schimbarea climatică.

În primul capitol identificăm câteva perspective asupra acediei, înțeleasă ca lene, lipsă de grijă și de interes. De asemenea, ilustrăm raportul acedie – lene și acedie – apatie, prezentând asemănări și deosebiri între aceste noțiuni.

Deoarece acedia îl aduce pe om într-o stare în care se raportează greșit la spațiu și la timp, următoarele două capitole abordează acedia din această perspectivă. În ceea ce privește acedia ca raport fals cu spațiul, prezentăm câteva aspecte ale evadării în societatea contemporană precum și câteva motive care-l determină pe om să fie nemulțumit de locul în care se află. În analiza noastră acordăm o atenție deosebită evadării mentale prin intermediul imaginației, implicit identificăm și câteva semnificații ale imaginației din perspectivă duhovnicească. Demersul nostru are în vedere mass-media deoarece aceasta oferă spațiul ideal de refugiu. Acest spațiu corespunde propriilor dorințe și se poate recrea mereu, la dorința utilizatorului. Evadarea în lumea mass-media folosește anumite trăsături ce țin de structura umană. Mass-media este, prin excelență, un spațiu al evadării, iar obsesia de nou, publicitatea, fenomenul de zapping, dovedesc din plin acest lucru. Căutarea asiduă a divertismentului poate să reprezinte un indicator al prezenței acediei în viața noastră. Atunci când mass-media se transformă într-un spațiu al evadării, acedia îl poate arunca pe utilizator în lumea întinată a pornografiei. La finalul acestui capitol sunt prezentate câteva efecte ale atitudinii evazioniste asupra vieții omului.

În analiza acediei ca raport fals cu timpul analizăm plictiseala. Oferind o scurtă istorie a plictiselii, de fapt, continuăm prezentarea istorică a conceptului de *acedie* din perioada Renașterii,

începută în prima parte a lucrării. Lipsa de consens asupra plictiselii impune o încercare de definire și de stabilire a unei simptomatologii. În abordarea formelor de manifestare ale plictiselii recurgem la filosofia lui Heidegger, de aceea, abordarea are anumite accente filosofice. În prezentarea cauzelor și a efectelor plictiselii, oferind diferite perspective, evidențiem atât complexitatea, cât și actualitatea temei în dezbateri. Spre finalul capitolului propunem o analiză a relației timp – plictiseală, insistând asupra valorii unice a timpului și a relației lui cu veșnicia. Finalul capitolului cuprinde o examinare comparativă între acedie și plictiseală, în care menționăm asemănările și deosebirile dintre acestea.

Analiza ipostazelor contemporane ale acediei continuă cu analiza dimensiunii patologice a acediei. Identificarea acediei cu depresia, propusă de către mulți cercetători, reprezintă o provocare pentru abordarea noastră. O privire sumară asupra statisticilor privind depresia, evidențiază faptul că aceasta este cea mai întâlnită afecțiune mentală la nivel global, o adevărată problemă de sănătate. În analiza tipurilor de depresie întâlnim și situații în care boala are cauze duhovnicești. Melancolia reprezintă liantul dintre acedie și depresie, ceea ce a condus la identificarea lor. Al patrulea capitol se încheie cu o analiză comparativă între acedie și depresie, în care sunt identificate elementele care le aseamănă și cele care le deosebesc.

În ultimul capitol al părții secunde analizăm dimensiunea existențială a acediei. Situația omului în lume reclamă, în mod imperios, nevoia de sens. Sensul imuabil al omului a fost oferit de către Însuși Dumnezeu prin actul Întrupării lui Iisus Hristos. Sub *specie temporis*, omul este luptat de lipsa de sens, iar nihilismul și vidul interior sunt exemplificări elocvente ale acestui fapt. Deoarece vârsta de mijloc este asemănată, de către unii interpreți, intervalului în care atacă demonul de amiază (miezul zilei, când soarele pare nemișcat pe cer) și ea reprezintă o criză a lipsei de sens, acordăm acestei teme o scurtă abordare. Manifestată sub forma lipsei de sens, acedia poate să-l arunce pe om într-o înfricoșătoare deznădejde, care poate culmina cu sinuciderea. În acest punct, acedia își arată adevărata față.

Lucrarea se încheie cu o scurtă formulare, în cadrul concluziilor generale, a noțiunilor importante care au rezultat în urma investigației. Aceste convingeri, prezentate succint, sunt urmate îndeaproape de indicarea bibliografiei specifice subiectului tratat, oferind o viziune de ansamblu asupra subiectului acediei și nu în ultimul rând, punând la dispoziția celor interesați un suport științific, pentru o aprofundare consistentă a temei, care este tot mai actuală.

După cum se poate constata cu ușurință, printr-o simplă consultare a bibliografiei existente, tematica propusă spre cercetare își dovedește caracterul inedit. Importanța majoră a cercetării pe care o propunem este dată de actualitatea acestei teme. În acest sens, arhimandritul

Sofronie Saharov afirma: „Cu foarte puține excepții, întreaga omenire trăiește în această stare de ne-grijă. Oamenii au devenit nepăsători față de propria mântuire. Nu caută viața dumnezeiască. Ei se mărginesc la chipurile vieții trupești, la nevoile de zi cu zi, la patimile lumii și la rutină. Cu toate acestea, Dumnezeu ne-a făurit dintru nimicnicie, după chipul Absolutului și după asemănarea Lui. Dacă această descoperire este adevărată, atunci lipsa de grijă pentru mântuire nu este altceva decât moartea persoanei”¹.

---

¹ Arhimandrit Sofronie Saharov, *Din viață și din duh*, p. 16.